

КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Сажетак: Аутор у раду разматра кривично дело насиља у породици које спада у групу кривичних дела против брака и породице и предвиђено је у чл. 194. Кривичног законика Републике Србије. Приказани су настанак и кратак историјски развој овог кривичног дела и анализирана поједина обележја његовог бића, с посебним освртом на радњу извршења и последицу. Такође, указано је на проблеме у пракси у вези квалификовања насиља у породици, као и постојеће одредбе да се кривично гоњење за све облике предузима по службеној дужности. У том смислу, дати су релевантни ставови судске праксе, као и предлози за унапређење постојеће законске одредбе.

Кључне речи: кривично дело, насиље у породици, Кривични законик

Увод

Насиље у породици је универзална појава која прожима сва друштва, све културе и све регионе света. Представља један од најтежих облика насиља, јер се његовим испољавањем крше основна људска права и слободе чланова породице. Оно у принципу непосредно погађа члана породице који је жртва другог члана породице, али оно напада и породицу као такву и руши одређене породичне вредности које су од великог друштвеног значаја (Шкулић, 2012: 71). Све до краја шездесетих година прошлог века, породично насиље је сматрано приватном ствари породице у коју држава не треба да се меша. Тек седамдесетих година прошлог века друштво мења свој став према насиљу у породици, схватајући да се ради о изузетно штетној друштвеној појави и потреби да се уведу ефикасни механизми ради заштите жртава од овог облика криминалитета. Насиље у породици је има корене у патријархалној структури друштва, а његови узроци су бројни: социо-економски, друштвени, културни, психички и други фактори, при чему у државама, попут Србије, транзиција и рат представљају његове додатне, веома снажне генераторе (Петрушић, 2008).

---

* dsimic@jura.kg.ac.rs

Најчешће жртве породичног насиља су жене, деца и стара лица. При том, најтежи вид испољавања породичног насиља и насиља уопште је насиље на децом, с обзиром на физичке и психичке особине жртава, однос поверења, емоционалну повезаност и дужност чувања и васпитања оних којима су деца поверена (Шкулић, 2014: 34). Последице изложености насиљу су бројне и битно утичу на ментално здравље оних који су му непосредно изложени, али и оних који га посматрају. Највише су изражене код деце, која су с обзиром на своје физичке и психичке особине и најосетљивија, те доживљавају трауме, постају социјално изолована и најчешће постају будући насилници, с обзиром да „количина” насиља доживљена у детињству доприноси развоју и прибегавању насиљу у међуљудским односима у одраслом добу живота (Петрушић, 2008).

Имајући у виду да је насиље у породици глобални друштвени проблем и социјална патологија, државе су заинтересоване за увођење ефикасних мера ради спречавања и сузбијања ове криминалне појаве. Шведска је једна од првих држава која је инкриминисала насиље у породици још 1864. године, тако што је женама пружена могућност заштите од супруга који их физички злоставља. Многе европске земље донеле су посебне Законе о насиљу у породици, на пример Аустрија, Хрватска, Црна Гора, Република Српска. С друге стране, постоје и демократске државе са богатом правном традицијом, које нису инкриминисале насиље у породици, на пример Немачка, што не значи да га у тим земљама нема, већ да не постоји у формалном кривичноправном смислу, али је криминолошко-феноменолошки присутно.¹

Кривично дело насиља у породици уведено је у кривично законодавство Републике Србије 2002. године. Имајући у виду да је наша држава поставила, као један од приоритета државне политике, борбу против насиља у породици, посебно насиља над женама, усвојена су и многа међународна документа. Једна од најзначајних међународних конвенција у тој области је *Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици из 2011. године* (Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic violence, CETS No. 10)² коју је наша држава ратификовала 2013. године.³ Поред Кривичног законика⁴ (у даљем тексту: КЗ) који предвиђа кривично дело насиља у породици, у Републици Србији је доношењем Породичног закона из 2005. године (у даљем тексту: ПЗ)⁵ уведен систем мера ради заштите од насиља у породици, те је поред кривичноправне, жртвама насиља у породици, омогућена и породичноправна заштита.

---

¹ Разлози за неинкриминисање насиља у породици у тим земљама су у схватању да је ово кривично дело „покривено” диспозицијама других кривичних дела, нпр. кривичних дела против живота и тела, полне слободе, угледа и части и др. (Милошевић, 2012: 89).

² Доступно на: <http://www.conventions.coe.int/>, приступ: април 2015. године.

³ Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, од 31.10.2013. године, („Службени гласник РС- Међународни уговори” бр. 12/2013). Доступно на: <http://www.parlament.gov.rs/> приступ: април 2015. године.

⁴ Кривични законик („Службени гласник РС” бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14).

⁵ Породични закон („Службени гласник РС” бр. 18/2005, 72/2011, 6/2015).

Настанак и развој кривичног дела насиља у породици

Кривично дело насиља у породици уведено је у наше кривично законодавство 2002. године, Законом о изменама и допунама Кривичног закона СР Србије из 1977. године.⁶ Одредбом чл. 118а наведеног закона било је прописано да ће се новчаном казном или затвором до три године казнити онај ко употребом силе или озбиљном претњом да ће напасти на живот или тело повређује или угрожава телесни или душевни интегритет члана породице. Поменута одредба регулисала је поред основног и три тежа облика овог кривичног дела. Непосредни повод за увођење ове инкриминације у наше кривично законодавство била је тежња за заштитом породице и породичне заједнице као општег заштитног објекта, али и заштитом појединих чланова од другог члана породице који примењује насиље (Милошевић, 2012: 89). Међутим, важно је истаћи да иако посебно кривично дело насиља у породици код нас деценијама није постојало, то не значи да некада није било таквог облика насиља, нити да се насилници нису кривично гонили и санкционисали, али за друга одувек постојећа (класична) кривична дела (Шкулић, 2012: 68-70). Наиме, сваки објект заштите код кривичног дела насиља у породици би и иначе био заштићен чак и да формално нема тог кривичног дела, јер се на пример, живот штити кривичним делом убиства, телесни интегритет инкриминацијама које се односе на телесне повреде и сл.

Након ступања на снагу Кривичног законика Републике Србије 01. јануара 2006. године, престао је да важи Кривични закон из 1977. године, а кривичноправна заштита од насиља у породици је предвиђена одредбом чл. 194. КЗ. Према одредби чл. 194. КЗ основни облик кривичног дела насиља у породици врши онај ко применом насиља, претњом да ће напасти на живот или тело члана породице, дрским или безобзирним понашањем, угрожава спокојство, телесни интегритет или душевно стање члана породице, у ком случају ће се учинилац казнити новчаном казном или казном затвора до једне године. У односу на решење из чл. 118а Кривичног закона из 1977. године, измењен је опис дела, смањења је висина предвиђене казне, а уведен је и посебан облик овог кривичног дела. И даље су предвиђена три тежа облика, с обзиром на средства коришћена приликом извршења кривичног дела, односно ако је при извршењу дела пасивном субјекту нанесена тешка телесна повреда или тешко нарушавање здравља или је дело извршено према малолетнику. Најтежи облик постоји у случају ако је дошло до смрти пасивног субјекта. У случају посебног облика кривичног дела прописана је новчана казна или казна затвора до шест месеци за оног ко прекрши мере заштите од насиља у породици које је суд одредио на основу закона.

Каснијим изменама КЗ из 2009. године⁷ предвиђена је казна затвора као једина главна казна за све облике кривичног дела насиља у породици, а пове-

⁶ Кривични закон СРС („Службени гласник СРС” бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90 и „Службени гласник РС” бр. 16/90, 26/91, 197/87, 75/91, 58/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/2002, 11/2002, 80/2002, 39/2003, 67/2003).

⁷ Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 72/2009). од 03.09.2009. године.

ћане су и границе прописане казне за сваки од облика овог кривичног дела. На тај начин искључена је могућност изрицања новчане казне као главне, те се иста може изрећи само као споредна казна, уз казну затвора, у случају када је извршен посебан облик овог кривичног дела.

Кривично дело насиља у породици (чл. 194. КЗ)

Кривично дело насиља у породици је сврстано у главу XIX КЗ, која се односи на кривична дела против брака и породице. Регулисано је одредбом члана 194. КЗ и има основни облик, три квалификована и један посебан облик. Основни облик овог кривичног дела постоји када се применом насиља, претњом да ће се напасти на живот или тело, дрским или безобзирним понашањем угрожава спокојство, телесни интегритет или душевно стање члана своје породице (чл. 194. ст. 1. КЗ).

Радња извршења је алтернативно одређена и може се остварити на један од следећих начина: а) применом насиља, б) претњом да ће се напасти на живот или тело и в) дрским или безобзирним понашањем. *Насиље* као начин извршења овог кривичног дела треба схватити на исти начин као и код кривичног дела насилничког понашања (чл. 344. КЗ), што значи да насиље постоји када се употребом физичке снаге повређује телесни интегритет другог лица, ако му се одузима слобода кретања или слобода да несметано одлучује о својим поступцима (Делић, 2012: 108). *Претња* као облик радње, састоји се у стављању у изглед неког зла (непријатности) која ће снаћи неко лице или члана његове породице. Може бити изнета у писаној форми или усмено, покретом или другом конклюдентном радњом. Претња треба да буде озбиљна, стварна и остварљива са гледишта онога коме се прети. Мора се радити о квалификованој претњи, односно оној која је управљена на живот или тело. *Дрско понашање* је оно којим се крше елементарна правила културног и уобичајеног понашања, којим се према другом испољава вређање, игнорисање, спремност за физички обрачун.⁸ *Безобзирно понашање* подразумева крајње непоштовање неког лица, његово физичко и психичко малтретирање. Тако, Основни суд у Чачку (Кж-284/09) заузео је став да се ради о дрском и безобзирним понашању у случаја „када је окривљени у дужем временском периоду викао на своје родитеље, хистерисао и захтевао од њих новац за куповину дроге” (нав. према: Делић, 2012: 110). У пресуди Трећег Основног суда у Београду К-7817/13 и пресуди Вишег суда у Београду Кж-138/14 наводи се „да је окривљени безобзирним понашањем угрозио спокојство своје невенчане супруге тако што је оштећену руком ухватио за нос и повукао, а потом јој кућним маказама одсе-

---

⁸ У нашој кривичноправној литератури постоји став о потреби да се, код овог кривичног дела, замени законска формулација „угрожавање дрским или безобзирним понашањем”- „угрожавањем злостављањем” или пак да се задржи само безобзирно понашање. Разлог за то је што дрскост није појам који је примењив на породичне односе, већ се најчешће испољава према лицима која не познајемо, као вид непристојног понашања, те је као начин деловања у породичним односима недовољно друштвено опасно да би било инкриминисано (Вуковић, 2012: 131).

као косу” (Билтен Вишег суда у Београду бр. 85, <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/43144>; приступ: мај 2015.).

Када је у питању *последица*, иако има супротних ставова, сматрамо да се иста састоји у угрожавању спокојства, телесног интегритета или душевног стања члана породице.⁹ *Угрожавање спокојства* постоји када се код жртве изазове осећај личне или имовинске несигурности, што се манифестује страхом. Под *телесним интегритетом* се подразумева тело човека у његовој анатомској јединствености, односно телесно и душевно здравље, док би се под *душевним стањем* подразумевао „душевени мир” у смислу живота у породици без непријатности, страха итд. (Николић, 2008). Угрожавање спокојства, телесног интегритета и душевног стања подразумева наступање *конкретне опасности* по члана породице. При том, значајан је субјективни осећај пасивног субјекта, што значи да би суд у сваком случају морао да утврди да ли је, у односу на конкретног пасивног субјекта, у питању радња која је проузроковала релевантну последицу (Шкулић, 2014: 76). То би подразумевало потребу за одређеним вештачењима психичког стања пасивног субјекта, степена емотивности, сигурности у себе и сл. Међутим, у судској пракси, за сада, преовладава став да се конкретна опасност, као битно обележје бића кривичног дела, утврђује са објективног становишта, с обзиром на предузету радњу, без узимања у обзир субјективног осећаја пасивног субјекта (Стојановић, Делић, 2013: 110).

У пракси постоје проблеми када се ради о *квалификовању насиља у породици*, јер је спорно да ли је за постојање наведеног кривичног дела довољна само једна делатност која представља радњу извршења или се захтева континуирано предузимање више делатности. Само „угрожавање” као глагол је одређен у трајном облику, што подразумева континуитет понашања која доводе до угрожавања, дакле одређено трајање и понављање. Одредбом чл. 112. ст. 30. КЗ одређено је да ако је радња извршења одређена трајним глаголом, сматра се да је дело учињено ако је радња извршена једном или више пута. Међутим, како сматрамо да је неспорно да се радња овог кривичног дела састоји у примени насиља, претњи да ће се напасти на живот или тело или дрском или безобзирном понашању, наведена одредба чл. 112. ст. 30. КЗ се не може применити у конкретном случају, с обзиром да угрожавање не представља радњу извршења, већ последицу овог кривичног дела. Из овога произлази да би се морало радити о вршењу више радњи, а да се само у ретким ситуацијама кривично дело насиља у породици може извршити једнократном радњом. Међутим, новија судска пракса је заузела становиште да је довољно да је само једанпут угрожено спокојство, телесни интегритет или душевно стање члана породице, односно да није неопходан елемент трајности или виšekратности радњи извршења (Стојановић, Делић, 2013: 110). Тако је Врховни суд Србије у пресуди бр. Кзз-46/06 од 15. јуна 2006. године заузео став да није потребан

⁹ Насупрот томе, постоји схватање да је радња извршења овог кривичног дела угрожавање спокојства, телесног интегритета или душевног стања члана своје породице и да се ради о последичној радњи извршења, која садржајно може бити различита, а да су начини извршења радње примена насиља, квалификована претња и дрско или безобзирно понашање (Лазаревић, 2011: 660-661).

елемент трајности или вишекратности радњи извршења, тако да постоји кривично дело насиља у породици у случају када је „окривљени своје дете од десет година истукао, наневши му лаке телесне повреде у виду нагњечења обостране натколенице и седалних предела са вишеструким крвним подливима истих предела и нагњечењем поглавине” (Билтен Округног суда у Београду бр. 74/2006, <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/25829>; приступ: мај 2015. године). За постојање кривичног дела неопходно је да радња извршења буде објективно подобна да доведе до угрожавања спокојства, телесног интегритета или душевног стања члана породице. У неким случајевима биће довољно да је радња предузета једанпут, док ће у другим случајевима бити потребно вишекратно предузимање радње извршења, што ће зависити од природе саме радње која се предузима. Вишеструко предузимање радње извршења потребно је када су у питању делатности које чине само сегменте јединственог понашања које је подобно да проузрокује последицу као обележје бића кривичног дела (Стојановић, Делић, 2013: 110).

Пасивни субјект код кривичног дела насиља у породици може бити само члан породице. Након инкриминисања насиља у породици 2002. године, тадашњи КЗ није садржао дефиницију члана породице. Наведене недостатке настајао је да промени КЗ из 2005. године, који је одредбом члана 112. ст. 28. прописивао да се члановима породице сматрају: „и бивши супружници и њихова деца као и родитељи бивших супружника”. Наведена одредба је била прилично спорна, с обзиром да се није наводило ко су све чланови породице испред свезе „и” што је изазивало различита тумачења у судској пракси, због чега је било неопходно изменити је. То је и учињено Законом о изменама и допунама КЗ из 2009. године, тако да се према одредби члана 112. ст. 28. КЗ члановима породице сматрају: супружници, њихова деца, преци супружника у правој линији крвног сродства, ванбрачни партнери и њихова деца, усвојилац и усвојеник, хранилац и храњеник. Члановима породице сматрају се и браћа и сестре, њихови супружници и деца, бивши супружници и њихова деца и родитељи бивших супружника, ако живе у заједничком домаћинству, као и лица која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живела у истом породичном домаћинству.¹⁰

Извршилац кривичног дела насиља у породици може бити само члан породице. Саучесници у ужем смислу (подстрекач, помагач) могу бити и друга лица изван круга чланова породице.

Релевантан облик кривице је умишљај, како директни тако и евентуални.

Одредбом члана 194. (ст. 2, 3. и 4.) КЗ одређени су тежи, квалификовани облици кривичног дела насиља у породици. Први тежи облик (ст. 2.) постоји ако је при извршењу дела из ст. 1. коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство подобно да тело тешко повреди или здравље тешко наруши. Дакле, овде квалификаторну околност представља средство којим је кривично дело извршено и по томе се овај облик разликује од основног облика. Под оружјем

---

¹⁰ Поменимо да ПЗ још шире одређује појам члана породице, па се ту убрајају и лица која су била или су још увек у емотивној или сексуалној вези.

се у смислу овог закона сматра ватрено (пиштољ, пушка) и хладно оружје (нож, сабља). Оружје представља средства која људи користе у обављању разних делатности (чекић, ашов, лопата), а која су подобна да проузрокују повреду телесног интегритета. Окружни суд у Београду, у пресуди Кж-1424/04 од 21. јуна 2004. године, заузима став да „је употребом силе повређен телесни интегритет супруге, као члана породице, средством подобним да тело тешко повреди, када је учинилац ударцима руком оборио супругу на под, па је шутирао ногама на којима је имао ципеле” (нав. према: Делић, 2012: 115). У судској пракси не постоји јединствен став око тога да ли се рука, нога или други део људског тела сматрају средством опасним да тело тешко повреди или здравље тешко наруши. Оцена о подобности неког средства зависи од природе самог средства и начина на који је оно у конкретном случају употребљено, односно од могућности да у конкретном случају проузрокује повреду (Стојановић, Делић, 2013: 111).

Други тежи облик (ст. 3.) одређен је алтернативно с обзиром на: а) тежу последицу кривичног дела- ако је услед дела из ст. 1. и 2. наступила тешка телесна повреда или тешко нарушавање здравља, б) узраст пасивног субјекта-ако је кривично дело из ст. 1. и 2. извршено према малолетнику, односно лицу које је у време извршења кривичног дела било млађе од осамнаест година. У првом случају квалификаторну околност представља тешка телесна повреда или тешко нарушавање здравља, у односу на које треба да постоји нехат учиниоца. Тако Окружни суд у Београду у пресуди Кж. 2978/06 сматра да постоји тешка телесна повреда, као тежа последица овог кривичног дела, у ситуацији када се оштећена повредила приликом бекства ради избегавања сукоба са својим супругом (Симић, 2002: 125). У другом случају квалификаторна околност је узраст пасивног субјекта, која треба да буде обухваћена умишљајем учиниоца. Прописивање овог облика кривичног дела је резултат намере законодавца да обезбеди појачану заштиту малолетника. Тако, Окружни суд у Београду (Кж-2049/04) заузима став да „прекомерно и безразложно брутално кажњавање деце не представља васпитавање деце већ радњу овог кривичног дела” (Симић, Трешњев 2006: 101).¹¹

Најтежи облик кривичног дела насиља у породици (ст. 4.) постоји ако је услед дела из ст. 1, 2. и 3. наступила смрт члана породице. Дакле, у овом случају квалификаторна околност је смрт пасивног субјекта, у односу на коју треба да постоји нехат учиниоца, јер ако би учинилац поступао са умишљајем, смрт члана породице се неће квалификовати као насиље у породици, већ као

¹¹ У наведеној пресуди суд је окривљеног огласио кривим што је „незадовољан успехом своје деце у школи, отвореном шаком, а затим и ципелом ударао малолетног сина по глави и телу, затим га натерао да се скине го, да трчи по дворишту и да се ваља по снегу, те је њега и другог сина натерао да легну преко кревета и потом их двадесетак пута ударио каишем преко задњице, да би затим првом сину забранио излазак из собе и ускратио храну, а том приликом му је нанео лаке телесне повреде. Неколико дана касније незадовољан што му је други син дирао мобилни телефон, поцепео му је мајицу, каишем ударио више пута по врату и голим леђима, након чега је отишао у дечију собу, разбацао ствари и запретио да ће их побити ако то не среде”.

кривично дело тешког убиства члана породице (чл. 114. ст. 10. КЗ). Овај облик кривичног дела постоји „када је окривљена у више наврата употребом силе угрожавала телесни и душевни интегритет члана породице- оштећеног, који је био њен девер, са којим је живела у породичном домаћинству и који је био заостао у развоју, отежано се кретао и у пијаном стању често вршио нужду у кревету, на тај начин што га је тукла, а критичном приликом стезањем врата изазвала његову смрт” (пресуда Врховног суда Србије Кж-627/05; нав. према: Делић, 2012: 115).

Посебан облик овог кривичног дела (ст. 5.) врши онај ко прекрши мере заштите од насиља у породици, које је суд одредио на основу закона. Суд може одредити једну или више мера заштите од насиља у породици против члана породице који врши насиље. Одредбама чл. 198. ПЗ одређено је да су мере заштите од насиља у породици: 1) издавање налога за исељење из породичног стана или куће, без обзира на право својине односно, односно закупа непокретности; 2) издавање налога за усељење у породични стан или кућу, без обзира на право својине односно, односно закупа непокретности; 3) забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености; 4) забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице, и 5) забрана даљег узнемиравања члана породице. Дакле, овај облик кривичног дела постоји када лице коме је од стране суда одређена нека од наведених мера заштите, прекрши дату меру за време њеног трајања. Мере имају привремени карактер и свака од њих може трајати најдуже годину дана, уз могућност продужавања, док не престану разлози због којих је мера одређена.

Када је реч о *стицају појединих облика овог кривичног дела*, спорно је да ли постоји једно или више кривичних дела ако се понавља једна иста радња извршења према истом члану породице, односно да ли се у случају понављања више различитих радњи извршења према истом члану породице ради о продуженом кривичном делу. Судска пракса је у погледу наведеног питања заузела став да је кривично дело насиља у породици трајно кривично дело, са индиферентним бројем чињења, те да постоји једно кривично дело у случају понављања радње извршења према истом члану породице. Тако, у пресуди Општинског суда у Алексинцу (К-498/08) и пресуди Окружног суда у Нишу (Кж-1454/09) заузет је став „да је кривично дело насиља у породици трајно кривично дело, тако да постоји једно кривично дело уколико је радња дела извршена више пута према истом лицу, а не продужено кривично дело (Билтен Окружног суда у Нишу бр. 31/2009; <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/31706>; приступ: мај 2015. године). Сматрамо да је овакав став исправан с обзиром да је последица одређена глаголом у трајном облику и састоји се у „*угрожавању* спокојства...” (у КЗ не пише ко *угрози* спокојство...), дакле подразумева континуирано стање, које траје неко време. Такође, судска пракса је заузела став да и у случају када је радња овог кривичног дела предузета према више чланова породице, постоји једно кривично дело, јер је овде објект кривичноправне заштите породица као целина, а не њени поједини чланови (пресуда Окружног суда у Београду Кж-1723/06) (Симић, Трешњев, 2008: 121). Дакле, уколико се врши више радњи према више пасивних субјеката који су

сви или пунолетни или малолетни, постоји једно кривично дело. Међутим, у случају када је радња извршења предузета према више пасивних субјеката од којих су неки пунолетни, а неки малолетни, постојаће једно кривично дело насиља у породици, али његов тежи облик, с обзиром на узраст пасивног субјекта, јер тежи облик консумира лакши. Тако, Основни суд у Сремској Митровици у пресуди бр. К-33/14 од 28.03.2014. године (необјављена пресуда) сматра да је окривљени извршио једно кривично дело насиља у породици из чл. 194. ст. 3. КЗ, у случају када је применом претње и безобзирним понашањем угрожавао спокојство и телесни интегритет своје бивше супруге и двоје млдб. деце. Наведено се не односи на случај када је остварен и најтежи облик дела из ст. 4. (смрт пасивног субјекта), када ће увек постојати стицај. Међутим, стицаја нема када је остварен неки од облика овог кривичног дела из ст. 1-4. КЗ и посебан облик дела из ст. 5. КЗ, већ ће се тада сматрати да постоји кривично дело из ст. 1-4, с обзиром да је дело из ст. 5. супсидијарно (Стојановић, Делић, 2013:113).

По питању односа кривичног дела насиља у породици са другим сличним кривичним делима, треба рећи да нема идеалног стицаја са следећим кривичним делима: принуде (чл. 135. КЗ), злостављање и мучење (чл. 137. КЗ), тешке телесне повреде (чл. 121. КЗ), лаке телесне повреде (чл. 122. КЗ), угрожавање сигурности (чл. 138. КЗ), запуштање и злостављање малолетног лица (чл. 193. КЗ) и насилничко понашање (чл. 344. КЗ) (Делић, 2012: 121). У тим случајевима је реч о привидном идеалном стицају по принципу специјалитета, па ће постојати само кривично дело насиља у породици.

Када су у питању кривичне санкције код овог кривичног дела, важно је истаћи да је од 2009. године, казна затвора предвиђена за све његове облике. За основни облик (чл. 194. ст. 1. КЗ) предвиђена је казна затвора од три месеца до три године, док је пре измена 2009. године, била предвиђена новчана казна или казна затвора до једне године. За први тежи облик (ст. 2.) извршилац ће се казнити казном затвора од шест месеци до пет година, за други тежи облик (ст. 3.) казном затвора од две до десет година, а ако је извршен најтежи облик (ст. 4.) предвиђена је казна затвора од три до петнаест година. За посебан облика овог кривичног дела (ст. 5.) прописана је казна затвора од три месеца до три године и новчана казна. Дакле, новчана казна се више не може изрећи као самостална, већ једино ако је извршен посебан облик, када се може изрећи као споредна уз казну затвора. Условна осуда се може изрећи у случају дела из ст. 1, 2. и 5. док је у случају тежих облика из ст. 3. и 4. та могућност искључена. Ваља напоменути, да се код овог кривичног дела, најчешће изриче условна осуда, што потврђују и статистички подаци. Тако, у 2013. години од укупно 1532 осуђена пунолетна лица за кривично дело насиља у породици, у 533 случаја (35%) насилници су кажњени затвором (највише у трајању од 3-6 месеци (243) и 6-12 месеци (139)), док је у 977 случајева (64,77%) им изречена условна осуда (Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији: пријаве, оптужења и осуде, 2013). С обзиром да је систем санкција које се примењују код ове категорије насилника, једно од најважнијих питања, а посебно имајући у виду природу овог кривичног дела, као и чињеницу да се велики

број случајева породичног насиља везује за конзумирање алкохола, сматрамо да би ефикасније било изрицање условне осуде са заштитним надзором. Тако би се омогућило да извршилац буде подвргнут психотерапеутском и психосоцијалном третману како би се, посећивањем одређених саветовалишта и установа, решио лоших навика, што би допринело поновном оснажењу породице.

Ваља напоменути да се *кривично гоњење* за све облике кривичног дела насиља у породици предузима по службеној дужности. Постојеће решење се сматра неадекватним, с обзиром на бројне примере из судске праксе који указују на апсурдност таквог решења. Тако, судија Врховног суда Милошевић (2012; 92-93) наводи случај из праксе према коме: „супруг пекарски радник са супругом и две ћерке од три и шест година, живи у изнајмљеном стану, дворишној згради, једног београдског приградског насеља. Газдарица живи у уличној згради. Он долази у рано јутру у свој стана, када избаци последњу фуруну, око пет часова, и увек га чека распремљен кревет, нешто да поједе, умije се (нема купатила), а конкретног јутра ништа од тога. Он почиње да виче, пробуде се супруга и старије дете и супруга виче на њега у стану, по- том из дворишта, вика, нема физичког конатка, млађе дете и даље спава, али пробуди се газдарица, не може да спава, зове полицију, газдарица и супруга говори да је било страшно. Одведоше га, па кривична пријава за члан 194. став 1. КЗ, па истражни судија после саслушања одреди притвор. Касније супруга говори да је то био само један случај и да неће да сведочи, жели да очува своју породицу, а како је супруг (породица) без прихода, газдарица је отказала стан”. У наведеном примеру није било физичког повређивања пасивног субјекта, али како су испуњени критеријуми озбиљне претње и угрожавања душевног стања члана породице, узето је да се ради о овом кривично делу. Важно је истаћи да је једно од основних начела кривичног права да је оно последње средство у одбрани друштва, те никако не сме имати примарно васпитну улогу нити бити медијатор у брачним и породичним односима.

Поред наведеног, још један од репрезентативних примера из наше судске праксе који доводи у питање оправданост примене кривичноправних одредби као и одредбе о *ex officio* гоњењу је у случају када чланови породице изврше ово кривично дело једно према другом¹² када би јавни тужилац био дужан да их обоје кривично гони. Поставља се питање какав је интерес чланова породице да буду истовремено и учинилац и пасивни субјект кривичног дела. Кога и како у том случају кривично законодавство треба да штити. Јасно је да

---

¹² Тако, Окружни суд у Београду је заузео став да су оба брачна друга извршили кривично дело насиља у породици, један према другом и то тако што је окривљени употребом силе угрожавао телесни и душевни интегритет своје супруге, исту је свакодневно психички малтретирао, говорећи јој да је зове Лешће и покојна мајка, зашто се не убије, да је луда при том је ударао песницама по глави, а са собом је увек носио кухињски нож или дрвену мотку и тиме код оштећене изазвао стах, с друге стране оштећена је извршила кривично дело насиља према своме супругу, претњом да ће напасти на живот и тело, тако што га је свакодневно физички и психички малтретирала, ударала песницом док лежи, претила ножем и замахивала ножем према њему. Пресуда Окружног суда у Београду Кж-3062/06 од 21. новембра 2006. и Пресуда Трећег Општинског суда у Београду К-188/06 од 19. маја 2006. године, Билтен Окружног суда у Београду бр. 76/2007; <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/27438>; приступ: мај 2015. године.

би се у том случају морао узети у обзир став оштећеног. Стога би се једна од могућих измена постојећег законског решења које се тиче кривичног гоњења, односила на обавезу официјелности само у односу на поједине облике овог кривичног дела.

Закључак

Насиље у породици је проблем са којим се суочава свако друштво, независно од нивоа цивилизацијског, политичког, економског или културног развоја. С обзиром да се последњих година породично насиље препознаје као један од широко распрострањених облика кршења људских права, међународни стандарди за заштиту људских права захтевају од држава да предузму одлучне мере, које ће осигурати одговорност учинилаца и заштиту жртве.

Код нас је на нормативном плану успостављен систем правне заштите од насиља у породици заснован на прожимању мера кривичноправне и породичноправне заштите. Приликом обраде овог кривичног дела могли смо увидети који су недостаци постојећег законског решења, као и правце његове евнтуалне измене. Једна од најважнијих измена односила би се на постојеће решење по којем се кривично гоњење за све облике овог кривичног дела предузима по службеној дужности, уместо чега би требало одредити да се за основни облик дела гоњење предузима по предлогу оштећеног, осим ако се ради о малолетнику. Посебну пажњу би требало посветити казненој политици, с обзиром на специфичну природу овог кривичног дела и његове извршиоце. Поред тога, неопходно је ујединити напоре различитих субјеката, од државних органа, преко невладиних организација, па до сваког појединца, у циљу што ефикасније борбе против насиља у породици.

Литература:

1. Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, CETS No. 10, <http://www.conventions.coe.int/>, pristup: maj 2015. godine
2. Delić, N. (2012): „Krivičnopravni aspekt nasilja u porodici”, u: *Nasilje u porodici*, Pravni fakultet Univerzitet u Beogradu
3. Krivični zakon SRS („Službeni glasnik SRS” br. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90 i „Službeni glasnim RS” br. 16/90, 26/91, 197/87, 75/91, 58/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/2002, 11/2002, 80/2002, 39/2003, 67/2003)
4. Krivični zakonik R. Srbije („Službeni glasnik RS” br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 и 108/14)
5. Lazarević, Lj. (2011): *Komentar Krivičnog zakonika*, Pravni fakultet Univerzitet Union, Beograd

6. Milošević, N. (2012): „Nasilje u porodici sa stanovišta krivičnog zakonodavstva i prakse”, u: *Nasilje u porodici*, Pravni fakultet Univerzitet u Beogradu
7. Nikolić, D. (2008): Krivično delo nasilje u porodici, Bilten Okružnog suda u Nišu br. 27/2008
8. Petrušić, N. (2008): Krivičnopravna i porodičnopravna zaštita od nasilja u porodici, Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije br. 2/2008
9. Porodični zakon („Službeni glasnik RS” br. 18/2005, 72/2011, 6/2015)
10. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji: prijave, optuženja i osude, 2013
11. Simić, I. (2002): Zbirka sudskih odluka iz krivičnopravne materije, četvrta knjiga, Beograd
12. Simić, I., Trešnjev, A. (2006): Zbirka sudskih odluka iz krivičnopravne materije, sedma knjiga, Beograd
13. Simić, I., Trešnjev, A. (2008): Zbirka sudskih odluka iz krivičnopravne materije, osma knjiga, Beograd
14. Stojanović, Z., Deliћ, N. (2013): Krivično pravo posebni deo, Pravna knjiga, Beograd
15. Škulić, M. (2012): „Krivično delo nasilja u porodici”, u: *Nasilje u porodici*, Pravni fakultet Univerzitet u Beogradu
16. Škulić, M. (2014): „Nasilje u porodici: neki problemi zakonske inkriminacije u sudske prakse”, u: *Nasilje u Srbiji: uzroci, oblici, posledice i društvene reakcije*, Tom 1, Kriminalističko- policijska akademija, Fondacija „Hans Zajdel”, Beograd
17. Vuković, I. (2012): „Nasilje u porodici kao krivično delo- pojedini problemi u primeni prava”, u: *Nasilje u porodici*, Pravni fakultet Univerzitet u Beogradu
18. Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici od 31.10.2013. godine („Službeni glasnik RS- Međunarodni ugovori” br. 12/2013) <http://www.parlament.gov.rs/> pristup: maj 2015. godine.

THE CRIMINAL LAW PROTECTION FROM DOMESTIC VIOLENCE

Summary: In the paper, the author discuss the criminal offence domestic violence, which belongs to a group of criminal offences against the marriage and family and that provided for article 194. the Criminal Code of Republic of Serbia. The paper deals with issues of the origin and historical development of the criminal offence domestic violence and analysis some important characteristics belongs to this crime, with a special attention to action perpetration and the consequences. The autor also points out the problems in practice regarding the qualification of domestic violence, as well as existing provisions prosecute all forms of ex officio. In this sence are given relevant views of judicial practice as well as suggestions for improvement of existitng legal provisions.

Key words: criminal offence, domestic violence, the Criminal Code